

Aika 3.10.2017 klo 13.00–15.00

Paikka Säätytalo, huone 8, Snellmaninkatu, Helsinki

Läsnäolijat professori Pirjo Hiidenmaa (puheenjohtaja)
johtaja Kaisa Alanne (jäsen)
yliopisto-opettaja Linnéa Henriksson (jäsen)
johtaja Göran Honga (jäsen)
osastonjohtaja Salli Kankaanpää (varajäsen)
lääkintöneuvos Timo Keistinen (varajäsen)
opetustoimen johtaja Liisa Pohjolainen (jäsen)
erikoistutkija Pasi Saukkonen (jäsen)
pääsihteeri Markus Österlund (pysyvä asiantuntija)

Sihteeristö:

kieliasiainneuvos Corinna Tammenmaa (pääsihteeri)
ylitarkastaja Maria Soininen (sihteeri)
korkeakouluharjoittelija Anni Juvonen

Kutsutut vieraat:

ylitarkastaja Vava Lunabba, oikeusministeriö

Viittomakielen tulkit:

Saija Kuronen
Taina Petäjäinen

Esteet

professori Markku Suksi (varapuheenjohtaja)
tutkimuspäällikkö Marianne Pekola-Sjöblom (pysyvä
asiantuntija)
yhdenvertaisuusvaltuutettu Kirsi Pimiä (pysyvä asiantuntija)
johtaja Kristina Wikberg (pysyvä asiantuntija)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.00.

2. Esityslistan hyväksyminen

Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin muutoksitta.

4. Kieliasiaain neuvottelupäivä 2017

a) Palautekeskusneuvottelupäivästä

Neuvottelukunta kävi palautekeskusneuvottelupäivästä. Keskustelussa todettiin, että tilaisuus onnistui hyvin, sillä vuoropuhelua oli paljon. Aikataulussa pysyttiin ja oli hyvä, että puheenvuorojen aikaa oli rajoitettu. Perhe- ja peruspalveluministerin puheenvuoro oli napakka ja hän oli valmistautunut hyvin kieliryhmien kysymyksiin. Paljon tärkeitä asioita nostettiin esille ja asiat menevät varmasti eteenpäin päivän ansiosta. Esimerkiksi viittomakieliset saivat asiansa hyvin esille neuvottelupäivässä. On tärkeää, että kieliryhmät kuulevat myös muiden mielipiteitä ja näkökulmia.

Muistutettiin myös siitä, että jatkuvaa yhteydenpitoa virkamiehiin ja eri ministeriöihin tarvitaan. Virkamiesten tulisi olla aloitteellinen osapuoli kielivähemmistöjen kuulemisessa.

Lisäksi todettiin, että ensi vuoden neuvottelupäivässä olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota siihen, että pysytään aiheessa. Nyt kaikissa puheenvuoroissa ei maltettu pysyä sote- ja maakuntauudistuksessa. Todettiin myös, että etenkin muiden kuin kansalliskielten osalta lain soveltaminen on keskeisessä asemassa - ei ainoastaan se, mitä pykälässä sanotaan. Esimerkiksi viittomakielen tulkkien saatavuus on tärkeää.

b) Kieliasiaain neuvottelukunnan julkilausuman viimeistely

Neuvottelukunta viimeisteli neuvottelupäivää koskevan julkilausuman työvaliokunnan laatiman luonnoksen pohjalta.

Keskusteltiin sote-lainsäädännön sisällöstä. Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta todettiin, että vaikka vaativin erikoisalapäivystys kootaan 12 sairaalaan, laki antaa kaikille muille sairaaloille mahdollisuuden muodostaa sellaisen päivystyksen kuin ne itse haluavat. Asetuksessa annetaan 12 sairaalalle paljon lisätehtäviä, jotka koskevat esim. neurologian erityisalan ja suun terveydenhuollon päivittäistä päivystystä. Lisätehtävät ovat kalliita, eikä niihin anneta lisärahoitusta. Vaasan keskussairaala ei järjestä näitä, eikä se ehkä olisi väestön näkökulmasta tarpeenkaan. Tähän mennessä Vaasasta Seinäjoelle lähetettyjä potilaita on ollut vähän.

Keskustelussa todettiin, että julkilausumassa pitäisi kertoa niistä asioista, joita neuvottelupäivässä ja rivien välistä tuli esiin. Sote-palveluiden rakenne on hyvin epäselvä ja epäselvää on myös se, miten kielelliset oikeudet turvataan. Ollaan luomassa laajaa ja monimutkaista monituottajaympäristöä sekä monitasoista hallintorakennetta. On tärkeää, että lakiin ja asetukseen kirjataan rakenteet ja toimintamallit, jotta palveluiden toteutuminen voidaan varmistaa.

Keskusteltiin päivystyskysymyksestä. Uudistuksessa rikottiin toimiva rakenne, jossa myös kielipalvelut toimivat. Pelkän päivystyksen takaaminen ei riitä, sillä yleensä päivystys johtaa muihinkin palveluihin. Kieliryhmät haluavat olla varmoja siitä, että kielellinen palvelu sote-uudistuksessa toteutuu. Vaikuttaa siltä, että terveydenhuolto ja rahat on arvoitettu kielellisten oikeuksien yli.

Keskustelussa todettiin, että rakennemalli on sellainen, ettei kielellisiä palveluja ole huomioitu. Rakennemalli on myös toteutettu vaiheittain, eikä eduskunnalla ole ollut mahdollisuutta tarkastella kokonaisuutta.

Puheenjohtaja Pirjo Hiidenmaa totesi yhteenvetona, että sote-rakennetta ei ole tarkasteltu kokonaisuutena, eikä ruotsinkielisiä palveluja ole kyetty turvaamaan, mistä yhtenä esimerkkinä on Seinäjokea ja Vaasaa koskeva päivystyskysymys.

Julkilausumaa täydennettiin. Siinä todetaan, että kielellisten oikeuksien toteutumista ei ole riittävästi huomioitu lainsäädännön valmistelussa ja lakiehdotuksissa, mikä voi vaarantaa muidenkin oikeuksien toteutumisen ja hoidon laadun. Lisättiin myös yleisempi toteamus siitä, että sosiaali- ja terveystyöpalveluita ei ole katsottu kokonaisuutena. Rakennemalli on ongelmallinen, koska se vaikeuttaa ruotsinkielisten palveluiden koordinoimista. Yksi esimerkki lainvalmistelun ongelmakohtista on kiireellistä hoitoa koskevan lakiehdotuksen hyväksyminen.

Julkilausumaan lisättiin myös lause siitä, että saamenkielisten oikeus saada omakielisiä sosiaali- ja terveystyöpalveluja tulee turvata lisäämällä saamenkielentaitoista henkilökuntaa.

Todettiin, että viittomakielilakia ei ole otettu riittävästi huomioon sote-järjestämislakia valmisteltaessa ja että viranomaiset tulkitsevat edistämismahdollisuutta eri tavalla. Viittomakielisten oikeudet ovat unohtuneet sote-uudistuksessa. Julkilausumaan lisättiin, että kyse ei ole vain tulkkipalveluista vaan myös viittomakielisten palveluiden palveluketjuista. Lisäksi tulkkauspalvelujen järjestämisvastuun on oltava asiakkaalle selkeä.

Keskusteltiin myös vähemmistökielitoimielimen asemasta ja vaikuttamismahdollisuuksista. Toimielimellä pitäisi olla sellainen asema, että se pystyy vaikuttamaan. Tärkeää on, että maakunnat kuulevat toimielintä ja eri kieliryhmiä (suomi, ruotsi, saame, viittomakieli ja romani). Todettiin, että viittomakielisiltä puuttuu oma vaikuttamistoimielin, sillä viittomakielisten asiat on niputettu vammaisneuvostoon.

Julkilausuman mukaan kielivähemmistön vaikuttamistoimielimet on perustustalokivaliokunnan lausunnon hengen mukaisesti (PeVL 26/2017 vp)

vahvistettava lautakunnan kaltaisiksi toimielimiksi. Keskustelun pohjalta julkilausumaan lisättiin lause siitä, että lautakunnalla tulee olla sellainen asema, että maakuntavaltuustolla on velvollisuus kuulla lautakuntaa sekä muita kieliryhmiä ja ryhtyä toimenpiteisiin näiden esiin nostamien epäkohtien korjaamiseksi.

Selkokeskus lisättiin neuvottelupäivään kutsuttujen tahojen luetteloon.

5. Neuvottelukunnan toimintasuunnitelma 2018

Neuvottelukunta kävi alustavaa keskustelua vuoden 2018 toimintasuunnitelman laatimista varten. Keskustelu pohjautui neuvottelukunnan toimikaudelle 2016 - 2020 asetettuihin pitkän aikavälin tavoitteisiin, joiden mukaan vuoden 2018 teemana ovat kielet ja koulutus.

Keskustelussa kiinnitettiin huomiota saamenkielisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikoulutukseen sekä tulkkikoulutukseen. Toinen tärkeä aihe on peruskoulujen kielivalinnan kokeilu. Myös lukiokoulutuksen näkökulmaa kaivattaisiin ja tietoa esim. ylioppilaskirjoitusten muutoksista. Kolmanneksi nousi esille varhaiskasvatus, josta on tehty oma suunnitelma. Pohdittiin, laajennettaisiinko teemaa varhaiskasvatukseen, sillä kielen oppiminen on siinä erittäin tärkeää. Puheenjohtaja totesi, että teemana voisivat olla kasvatus, koulutus ja kielet, ja tämä kattaa varhaiskasvatuksen, peruskoulun, lukiot ja ammatillisen koulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen jatkokoulutuksen. Nämä kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) toimialaan.

Keskusteltiin siitä, miten esimerkiksi kättilöopiskelijoiden ja lääkäreiden harjoittelun kieli turvataan. Kieli olisi saatava mukaan nimenomaan harjoittelun kautta, varsinkin kun teoriaopetusta ja kielten opetusta on vähennetty ammatillisessa koulutuksessa.

Keskusteltiin myös maahanmuuttajien kotoutukseen kuuluvasta kielten opetuksesta. Pitäisikö se nostaa erikseen esille, vai tuleeko se esille tarpeeksi, jos sen lisäksi tarkastellaan oman äidinkielen opetusta ja sen vaikuttavuutta?

Pääsihteeri Corinna Tammenmaa totesi, että karjalan kielen asemaan ei ehditty perehtyä tänä vuonna, mutta ensi vuonna voitaisiin järjestää tilaisuus, jossa karjalankieliset järjestöt olisivat mukana. Anneli Sarhimaan kirja on ilmestynyt äskettäin. Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen professoria voitaisiin kuulla ja lisäksi asiantuntemusta löytyy esim. Helsingin yliopistosta. Pohdittiin, mikä on vähemmistökielten asema juridisesti. Äskettäin OKM jakoi avustuksia valtakunnallisille vähemmistökielisille julkaisuille. Tässä on tarkoitettu sanomalehtiä, jotka on julkaistu eri kielillä (ruotsin-, saamen-, romani-, viittoma- ja karjalankieli).

Puheenjohtaja Pirjo Hiidenmaa totesi yhteenvedona, että vuoden 2018 teemana ovat kasvatus ja koulutus, ja tässä otetaan huomioon kaikki koulutusasteet. Kieliasia neuvottelupäivään kutsutaan kaikki kieliryhmät ja puhujaksi pyydetään opetusministeriä. Sihteeristö tekee neuvottelukunnalle ehdotuksen siitä, miten vuoden 2018 kieliasia neuvottelupäivä järjestetään. Vuonna 2018

voidaan järjestää tilaisuus, jossa kuullaan karjalankielisiä. Sihteeristölle jätetään mietittäväksi, mikä olisi toteutustapa.

Sihteeristö laatii vuoden 2018 toimintasuunnitelman käydyn keskustelun pohjalta.

6. Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2017, tilannekatsaus

Ylitarkastaja Vava Lunabba kertoi hallituksen kielilainsäädännön soveltamista koskevan kertomuksen valmistelusta. Oikeusministeriö on tehnyt paljon haastatteluja ja vierailuja ja kieliasiain neuvottelukunta on ollut mukana valmistelussa.

Kertomuksessa seurataan, mitä on tapahtunut aikavälillä 2013 – 2016. Siinä on omat osionsa kielioloihin liittyvästä ajankohtaistiedosta, kieli-ilmapiiiristä, kielellisten oikeuksien toteutumisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä kielilain 24 ja 25 §:stä. Lisäksi siinä tarkastellaan tulevaisuuden haasteita, jotka liittyvät digitalisaatioon ja kotouttamiseen.

Kertomuksen keskeiset huomiot koskevat muun muassa väestörekisterin äidinkieli-merkintöjä ja kieli-ilmapiiiriin vaikuttamista siten, että tietoa kieliryhmistä ja kielellisestä monimuotoisuudesta sekä erityisesti maahanmuuttajien tietoisuutta kielellisistä oikeuksista lisättäisiin. Sote-uudistukseen liittyy monta huomiota, jotka on jaettu kieliryhmittäin. Huomiot koskevat muun muassa sitä, milloin palvelujen keskittäminen on perusteltua, tietojärjestelmien kehittämistä ja saamenkielisten palveluiden saatavuutta. Viittomakielisten osalta esille nostetaan henkilökunnan viittomakielentaidon hyödyntäminen, palveluiden keskittäminen ja viittomakielen tulkkaus.

Myös valtionyhtiöissä tulisi kiinnittää huomiota henkilöstön kielitaitoon, ja valtionyhtiöitä koskevaa kielilain pykälää tulisi tarkistaa. Tulevaisuuden mahdollisuuksiin ja haasteisiin kuuluvat digitaalisten palveluiden toteuttaminen suomeksi ja ruotsiksi, etätulkkauksen järjestäminen sekä kotouttamiseen liittyvät kysymykset, kuten kieli kotouttamiskoulutuksessa ja oikeus oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kertomus esitellään ministerille lokakuun alussa, minkä jälkeen se pyritään saamaan mahdollisimman nopeasti taittoon ja valtioneuvoston istuntoon. Keväällä 2018 aloitetaan kertomuksen jalkauttaminen. Tästä asiasta ollaan yhteydessä kieliryhmiin.

Keskustelussa todettiin, että neuvottelukunta on saanut kommentoida ja lukea kertomuksen eri versioita, ja oikeusministeri vastaa siitä, missä muodossa haluaa viedä kertomuksen eteenpäin.

7. Muut asiat

Sihteeri Maria Soininen kertoi, että Saamelaiskäräjiä on pyydetty nimeämään uusi pysyvä asiantuntija neuvottelukuntaan Siiri Jomppasen tilalle.

Ylitarkastaja Vava Lunabba kertoi, että marraskuun loppupuolella pidetään workshop kieli-indikaattoreista. Siihen kutsutaan myös kieliasian neuvottelukunta.

Oikeusministeriö järjestää Suomi 100 & oikeusvaltio -seminaarin 31.10.2017 Finlandia-talolla. Iltapäivällä on seminaarin kieliosio. Kaikki ovat tervetulleita mukaan.

8. Seuraava kokous

Seuraavan kokouksen ajankohtaan palataan myöhemmin. Kokous on yleensä ollut alkuvuodesta. Todettiin, että seuraava kokous olisi hyvä ajoittaa siten, että Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietintö kielikertomuksesta olisi saatu.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen n. klo 14.45.

Helsingissä 14.3.2018

Pirjo Hiidenmaa
Puheenjohtaja

Maria Soininen
Sihteeri